FLORA-FAUNA VE ENDEMİK TÜRLERİN EKOTURİZM ÜRÜNÜ OLARAK KULLANILMASI: DATÇA YÖRESİ ÖRNEĞİ

Alper KURNAZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu, Muğla-Türkiye, akurnaz@mu.edu.tr

Tarih Eren BABÜR
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye Ali Sıtkı Mefharet Koçman Meslek Yüksekokulu, Muğla-Türkiye, tbabur@mu.edu.tr

Özet

Tüketici ihtiyaç ve beklentilerinde yaşanan gelişim ve değişmelerle dünyada var olan yeni turizm ürünleri arayışı sonucunda turizmciler yeni turizm alanları aramak zorunda kalmışlardır. Küresel ısınma, mevsimlerin kayması, türlerin kaybolması, insanların temiz doğaya olan özlemi ve stres atmak istemesi gibi sebepler turizme katılanların doğaya ve eşsiz güzelliklere olan merakını da beraberinde getirmiştir. Bu sebepler doğrultusunda flora-fauna ve endemik türler, ekoturizm açısından önemli ürünler olarak görülebilir. Flora, bitki; fauna ise hayvan toplulukları anlamına gelmektedir. Endemik türler ise belirli bir alanda yaşayan ve sadece o yöreye has olan türlerdir. Türkiye bu kapsamda ele alındığında çok zengin bir envantere sahiptir. Özellikle Türkiye endemikleri olarak bilinen türlerin sayısı çoğu ülkenin toplam endemik türlerinin sayısından bile fazladır. Türkiye'de her üç çiçekli bitkiden birinin endemik olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Araştırma kapsamında Datça Yöresinde bulunan flora-fauna ve endemik türler ele alınmıştır. Datça Yöresinin örneklem olarak seçilmesindeki temel sebep söz konusu yörenin ekolojik çeşitlilik olarak önemli sayıda türü coğrafyasında bulundurmasıdır. Datça yöresinin aynı zamanda bir turizm destinasyonu olması bir diğer sebep olarak gösterilebilir. Araştırmanın iki aşamada gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu çalışmada araştırmanın ilk aşaması gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla dokümantasyonel veri tarama yöntemi ile söz konusu yörenin flora-fauna ve endemik türleri araştırılmış ve tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda flora-fauna ve endemik türler açısından Datça'nın ekoturizm potansiyeline sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Flora, Fauna, Endemik Türler, Ekoturizm, Datça

FLORA-FAUNA AND ENDEMIC SPECIES USEAGE AS ECOTOURISM: AN EXAMPLE OF DATÇA

Abstract

As a result of the search for new tourism products that exist in the world, the tourism developments and changes in consumer needs and expectations have forced tourists to search for new tourism areas. Global warming, the shift of seasons, the disappearance of species, people longing for clean nature, and the desire to stress, have brought about the interest of tourists to nature and unique beauty. For these reasons flora-fauna and endemic species can be seen as important products in terms of ecotourism. Flora, plant; while fauna means animal communities. Endemic species are species that live in a specific area and are unique to that locality. Turkey has a very rich inventory Taken in this context. In particular,

Turkey is even greater than the total number of endemic species is endemic in most countries the number of known species. one out of every three is endemic flowering plants in Turkey are examples of this situation. Within the scope of the research, flora-fauna and endemic species found in Datça region were discussed. The main reason for choosing the Datça region as a sample is that the region has an important number of species as ecological diversity. Another reason why the Datça region is a tourism destination at the same time can be shown as another reason. The research is planned to be carried out in two stages. The first phase of the research was carried out in this study. For this purpose, flora-fauna and endemic species in question were investigated and documented by documentary data scanning method. As a result of the research, it is seen that Datça has the potential of ecotourism in terms of flora-fauna and endemic species.

Key Words: Flora, Fauna, Endemic Species, Ecotourism, Datça

GİRİŞ

Dünya nüfusunun giderek artması, küresel ısınma, çevre tahribinin hızlanması, suların kirlenmesi ve benzeri olumsuz gelişmeler insanların çevreye ve doğaya olan ilgilerini artırmıştır. Bu sebeple dünya da birçok insanın doğa olaylarını gözlemlemek amacıyla turizm faaliyetine katıldığı gözlemlenmektedir.

Özellikle ekoturizm faaliyet alanlarına olan talep oldukça yoğundur. Ekoturizm içinde yer alan ve bir alt başlık olarak göze çarpan flora fauna ve endemik türler dünyada ilgi uyandıran bir ekoturizm faaliyeti olarak gelişmektedir. Sürekli hava değişiklikleri, türlerin yok olması, yoğun hayattan kaçma isteği, çarpık yapılaşma ve benzeri olumsuzluklar insanların doğaya ve bozulmamış alanlara olan taleplerini artırmıştır. Böylelikle, dünyadaki ekoturizm alanları meydana gelmiş ve turizm hareketlerinde bu alanlara yöneliş giderek artmaya başlamıştır. Turizm hareketlerine katılan turistler için çekici bir turizm türü olarak gelişmeye başladığı görülmektedir.

Datça yöresinde flora-fauna ve endemik türlerin ekoturizm ürünü olarak kullanılıp kullanılamaması araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu amaçla Datça yöresi florası-faunası ve endemik türleri hakkında tarama yapılarak araştırma için gerekli bulgular toplanmaya çalışılmıştır. Datça'nın flora-fauna ve endemik türlere sahip olması Datça'da ekoturizm yapmak için yeterli midir? sorusu araştırmanın sorununu ifade etmektedir. Araştırma sonucunda Datça'nın bu potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Datça'nın flora-fauna ve endemik türler açısından kayda değer bir envantere sahip olduğu görülmüş ve ekoturizm amacıyla değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

1. EKOTURİZM

Ekoturizm kavramı, turizm çevre ilişkilerinin önem kazanması ve sürdürülebilirlik tartışmaları ile birlikte gündeme gelerek popüler olmuş, sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak 1990'lı yıllarda gelişme gösteren ekoturizm, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir. Kontrolsüz gelişen kitlesel turizm hareketinin çevre ve toplum üzerindeki tahribatları karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir. Ekoturizm, sürdürülebilir turizmle eş anlamlı olarak kullanılmakla birlikte, sürdürülebilir turizm şekillerinden biridir, onun bir alt bölümünü oluşturmaktadır.

Ekoturizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı bir seyahattir (Kaypak, 2010).

Ekoturizm; ekolojik turizmin kısaltılmış halidir. Ekoturizm, doğayı bozmayan ve koruyan bir turizm anlayışını ifade etmektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) tanımına göre ekoturizm, eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, doğal alanlara karşı çevresel açıdan sorumluluk taşıyan seyahat ve ziyarettir (Kurdoğlu, 2001). Uluslararası Ekoturizm Topluluğu TIES (The International Ecotourism Society); ekoturizmi, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı seyahat şeklinde tanımlamıştır. Her iki tanıma da bakıldığında ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin sorumluluk duygusu içinde korunarak turizme açılmasını anlatmaktadır. Ekoturizm kavramı, içinde güçlü bir doğa bağlantısını ve sosyal sorumluluk duygusunu birlikte taşımaktadır. Ekoturizm, doğal çevre ile turizm faaliyetini bağdaştıran, çevrenin olumsuz etkilenmesi konusunda sorumluluk güdüsü ile hareket etme esasına dayalı bir turizm faaliyetidir (Turizm Bakanlığı, 1999).

2. FAUNA

Belli bir coğrafyada yaşayan hayvan topluluğuna fauna denilmektedir. Türkiye'de birçok hayvan cinsi bulunmaktadır. Ayrıca hayvan türü ve yaşam alanı olarak çok çeşitlilik göstermektedir. Fauna açısından tüm Avrupa'da yaklaşık 60 bin civarında hayvan türü yetiştiği bilinmektedir. Türkiye'de ise bu rakamın 40 bin civarında olduğu, bazı bilim adamlarına göre ise Türkiye'de 60-80 bin civarında hayvan türü bulunmaktadır. Türkiye'de hala bozulmamış arazi parçaları bulmanız mümkündür (Ekim, 2018). Faunanın özellikleri;

- Korumaya muhtaç oldukları için önemli koruma alanları oluşturulmuştur. Örneğin; Manyas Kuş Cenneti gibi.
- Bölgesel özellikler gösterirler. Her bölgenin kendine has fauna türü bulunur. Örneğin; Abantalası, Amanos Dağ Keçisi gibi.
- Sıfır Yok Oluş Alanları belirlenmektedir. Özellikle balık, kelebek, memeli, sürüngen türleri bu kapsama girmektedir.
- Tüm Avrupa'da 500 kuş türü bulunmasına karşılık, Türkiye'de 420 civarında kuş türü tespit edilmiştir.
- Eğitimin yetersizliği ve türlere gereken özenin gösterilmemesi sonucu türlerin yok olması en önemli özellikler olarak yer almaktadır.

3. FLORA

Sözlük anlamı olarak flora bitki anlamına gelmektedir. Botanik biliminde belli bir coğrafyada yaşayan bitki topluluğuna denilir. Flora çeşitleri Türkiye bitki örtüsünün üçte birini (%34,4) oluşturmaktadır (www.tursab.org.tr).

Türkiye, ılıman iklim kuşağında bulunan ülkeler içinde flora açısından hem zengin hem de ilginç olan ülkelerin başında gelmektedir (Şirin ve Ertuğrul, 2015). Türkiye'de yaklaşık 10 bin civarında tohumlu bitki türü yetişmektedir. Avrupa'nın florik açıdan en zengin ülkelerinde bile bu rakam 5 bin civarındadır. Tüm Avrupa kıtasında ise bu rakam 12 bindir. Bitki bakımından en zengin komşu olan İran'da ise 8 bin civarında bitki türü yetişmektedir. Türkiye'de bulunan

10 bin çeşit bitkiden 3 bini dünyanın başka bir ülkesinde görülemez, yani endemiktir. Bu bakımdan da özellikle Avrupalılara ilginç gelmektedir. İngiltere'de hemen hemen hiçbir endemik bitki türü yoktur. Akdeniz'e uzak olan diğer Avrupa ülkelerinin çoğunda ise bu sayı 20'yi geçmemektedir. Yunanistan' da bu rakam 800, İspanya, İtalya'da ise 500-600 civarındadır (Ekim, 2018).

4. ENDEMİK TÜRLER

Endemik, alanları belirli bir ülke veya bölgeye ait, yerel, ender ve çok ender bulunan türlerdir. Latince endemos (indigenous) kelimesinden gelir ve "yerli" anlamında kullanılır (Kaplan, 2018).

Endemik alan; bir ada, bir yarımada veya bir dağ olabileceği gibi birkaç metrekarelik alanlarda olabilir. Türkiye endemik bitkiler açısından dünyanın önemli ülkelerinden birisidir. Türkiye haricinde Avrupa'nın en çok endemik bitkisine sahip ülkesi Yunanistan 800 endemik bitkiye sahiptir. Rakip ülke olan İtalya'nın endemik bitki sayısı 712'dir. Japonya'nın endemik bitki sayısı 2.000, ABD'nin 4.036, İsviçre'nin ise 1'dir. Dikkat edileceği üzere ülkemizin vilayetleri Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılabilmekte, ancak Avrupa kıtası toplamda Türkiye'den daha fakir kalmaktadır (www.turizm.gov.tr).

Türkiye'de yetişen endemik türler tabiatta, aşırı otlatma, yangın, bilinçsiz kesim, söküm, ıslah çalışmaları, yapılaşma, şehirleşme ve herbisit kullanımı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu olumsuz faktörler kimi zaman bitkinin yok olmasına ve bir anlamda yeryüzünde ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Turizmin gelişiminin de etkisiyle doğal alanların kullanımının aşırılaşması sonucunda değişik ve endemik flora fauna türlerinin yok olması ile sonuçlanmaktadır. Turizmin endemik flora fauna üzerindeki etkileri şu şekilde olabilmektedir:

- Çiçek ve fide koleksiyoncularının olumsuz etkileri (aşırı söküm, kaçakçılık gibi),
- Kamping ve piknik faaliyetlerinde sık görülen ateş kullanımı dikkatsizliği ve bu durumun yol açtığı orman yangınları,
- Yapılaşma için orman tahribi,
- Çöp dökme ve bırakma yoluyla doğal bitki örtüsünün kirlenmesi,
- Yoğun araç trafiğinin bitki örtüsüne olumsuz etkileri,
- Toprağın giderek sıkışması ve erozyona sebep olması, bitki örtüsünün değişime uğraması ve bitki türlerinin başkalaşmaya uğraması,
- Turizm amaçlı yapılaşma ile özellikle kıyı alanlarda yaşayan üreyen fauna ve floranın türlerinin tehlike altında olmasıdır.

Ayrıca dünya nüfusunun hızla artması sonucu doğal alanların bozulması kaçınılmaz boyutlarda artmaktadır. Çeşitli koruma alanları üzerine baskı yaratmaktadır. Olası baskıları şu şekilde sıralamak mümkündür (Demir ve Çevirgen, 2006):

- Nüfusun artmasıyla birlikte bina yapımı ve diğer gelişmelerden kaynaklanan baskılar,
- Ulaştırma, madencilik ve askeri faaliyetler için genel ulusal talepler,
- Yoğun tarım

- Yerel geleneklere yabancı karakterde olan ormancılık,
- Büyük yapıların yapılmasına neden olan turizm ve rekreasyon faaliyetleridir.

Ekoturizm faaliyetlerinin, koruma alanlarının karlılığı ve maliyetlerinin rolü büyüktür. Bu etkenler birbiri ile bağlantılı olarak çalışır. Koruma alanlarından sorumlu olan kişilerin rolü, en az maliyetle en fazla karı sağlamaktır. Tüm turizm etkilerinin detaylı analizleriyle bu işlemler sağlamazken, temel maliyet ve kazanç oranlarıyla bu bölgeler kimlik kazandırılabilir. Koruma alanlarında yerel halkın kültürel gelenekleri, kültürel mirası, doğal arazinin durumu, doğal bitkilerin durumu ve vahşi yaşam nüfusu o alanın korunma tipi hakkında bilgi vermektedir. Koruma alanlarını ziyaret eden misafirler gezdikleri alanları ne kadar beğenirlerse o alanın korunması konusunda farkındalık o kadar artmaktadır (Phillips, 2002).

6. DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE EKOTURİZM

Ekoturizm son yıllarda hızlı bir gelişme göstermekle birlikte bu tür faaliyetler yeni değildir. İnsanoğlu merak ve keşfetme duyguları ile doğal alanlara uzun zamandan beri seyahatler gerçekleştirmektedirler. Dünyada ve Türkiye'de ekoturizm arzını oluşturan kaynaklar günümüzde nispeten bozulmamış, otantikliğini kaybetmemiş, doğal, biyolojik ve kültürel değerlere sahip alanlardır. Ekoturizme karşı oluşan talep ve motivasyonların en önemlileri şunlardır (Demir ve Çevirgen, 2006):

- Tropik ormanlar, vahşi yaşam ve bozulmamış alanlar, göller, nehirler, dağlar, okyanus, bölgesindeki deneyimler.
- Kuşlar, ağaçlar, yaban bitkileri ve memelilerle ilgili deneyimlerdir.

Türkiye'nin bitki zenginliğinin en önemli nedenlerinden birisi de buzul çağlarında Anadolu'nun bitkiler için bir sığınak olmasıdır. Akdeniz Bitki Alanı (Akdeniz ve Ege Bölgeleri), Avrupa-Sibirya Bitki Alanı (Karadeniz ve Marmara Bölgeleri) ve İran-Turan Bitki Alanı'nın (İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri) kesişme noktasında yer alan Türkiye'de toplam 9 bin bitki türü bulunurken, diğer Avrupa ülkelerinin tamamında 12 bin bitki türü bulunmaktadır. İtalya'da 5 bin 600, Yunanistan ve İspanya'da 5'er bin, Fransa'da 4 bin 500, Bulgaristan'da 3 bin 650, Almanya'da 2 bin 500, İngiltere'de 2 bin, Norveç'te bin 715 bitki türü bulunurken, bu ülkelerin çoğunda aynı tür bitkiler yetişmektedir. Türkiye, sadece belli bir bölgede yetişen veya anavatanı belli bir bölge olan endemik bitkiler açısından dünyanın önemli bölgeleri arasında yer almaktadır (Çelik, 2017).

Türkiye siyasi hudutları içinde doğal olarak yetiştiği halde başka hiçbir yerde yetişmeyen, diğer bir deyişle dünyada yalnız ülkemizde yetişen bitkiler Türkiye endemikleri diye adlandırılır. Türkiye endemiklerinin sayısı 3000 dolaylarında olup endemizm oranı %33 civarındadır (Davis, 1965). Ülkemizde endemik tür sayısı diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında ülkemizin bu zenginliği daha iyi anlaşılmaktadır. Avrupa ülkeleri arasında en çok türe sahip olan ikinci ülke 800 civarında bitki ile Yunanistan'dadır. Aynı şekilde endemik türlerce zengin İspanya ve Yugoslavya'da ise bu sayı 400-500 arasındadır. İsviçre'de ise sadece 1'dir. Ayrıca, 9000 çiçekli bitki türünden yaklaşık 3000 tanesi endemik olup bu sayı bütün Avrupa ülkelerinin endemik türlerinin (2500) sayısından fazladır. Türkiye'nin en çok endemik bitkinin yetiştiği iller arasında ise Antalya, Konya, İçel, Muğla, Erzurum başı çekmektedir. Türkiye'de en fazla bitki türü 533 tür ile Antalya'da yetişmektedir. Antalya'yı 316 bitki türü ile Erzincan izlemektedir (www.tursab.gov.tr).

Türkiye'de ekoturizme yönelik kaynakların çoğunu milli parklar, tabiat alanları, tabiatı koruma alanları, tabiat anıtları gibi koruma alanları oluşturmaktadır. Özellikle milli parklar sahip oldukları çok çeşitli doğal, kültürel, jeolojik, tarihi ve arkeolojik değerleri ile ekoturizm açısından büyük öneme sahiptir. Türkiye'de 2018 yılı itibari ile 43 milli park, 223 tabiat parkı, 35 tabiat koruma alanı, 81 yaban hayatı geliştirme sahası ve 113 tabiat anıtı bulunmaktadır (www.milliparklar.gov.tr).

Dünya ekoturizm uygulamalarında en önemli destinasyon olarak Kenya Ekoturizmi görülmektedir. Her yıl Kenya'nın park ve koruma alanlarını, 650.000 kişi ziyaret etmekte ve ortalama 350 milyon dolar harcama yapmaktadırlar. Bu ziyaretlerin ana çekim nedeni yaban hayatıdır. Hesaba göre fil yılda 14.375 dolar hayatı boyunca da 900.000 dolar üzerinde gelir getirmektedir. Kenya'yı Kosta Rika, Ekvador, Bostwana, Belize, Maldiv Adaları, Dominik, Madagaskar, Tayland gibi ülkeler takip etmektedir. Ayrıca, Mısır, Cezayir, Irak, Afganistan, İran gibi ülkeler ekoturizm açısından fırsatlara sahip olmakla birlikte, bu destinasyonlarda ekoturizm açısından gelişme göstermemiştir (Weaver, 1998). Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (The International Ecotourism Society-TIES) ekoturistlerin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (https://www.ecotourism.org):

- 35-54 yaş arası, %52'si erkek, %48'i bayan, değişik sosyal ve sportif aktivitelerde bulunan kişiler,
- Ekoturistler ve ekoturistliğe yatkın kişiler daha yüksek gelir gruplarından olup, üniversite mezunudur.
- Yıllık seyahat harcamaları geleneksel bir turistten ortalama 2000 USD daha fazla ve %26'sından fazlası bir destinasyonda 1000-1500 USD harcıyor.
- Ekoturistlerin % 50sinden fazlası bir destinasyonda 8-14 gün kalıyor.
- % 60'ı eşleriyle, % 15'i çocuklarla ve % 13'ü yalnız seyahat ediyor.
- Ekoturist için motive edici unsurlar: bozulmamış doğa, yerel kültür, yabani hayvanlar, yürüyüş.
- Sürekli yeni yerler görme ve yeni deneyimler yaşama isteği mevcut. Dünya çapında seyahat edenlerin % 77'si ziyaret ettikleri ülkenin yerel kültürünü öğrenmek istiyor.
- Turistlerin %71'i ziyaret ettikleri yerlerdeki insanlara bu ziyaretlerin iş imkânı ve gelir sağlaması gerektiğini düşünmektedir.
- Ziyaretçilerin %64'ü çevrenin ve sosyal dokunun korunması için fazla harcama yapabileceklerini söylemektedir.
- İş için seyahat edenlerin %95'i otellerin 'yeşil' olması gerektiğine inanıyor.
- Seyahat edenlerin %44'ü tatil planı yaparken çevreyi dikkate alıyor.
- Avrupalıların % 80'i, Amerikalıların ise %66'sı tatil tercihlerinin çevreye olan etkilerinin bilincindedir.

- Tatil planlayanların %56'sı tesislerin 'yeşil' olup olmadığını detaylı olarak sorguladıkları görülmüştür.

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, yüz ölçümünün %26'sı ormanlarla kaplı olan, dört mevsimi aynı anda yaşayabilen ve nispeten bozulmamış doğal güzellikleri ile Akdeniz çanağında yer alan bir ülkedir. Türkiye ekoturizm açısından değerlendirildiğinde, arz olanaklarını milli parklar, tabiat alanları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme sahaları, tabiat anıtları gibi koruma alanları oluşturmaktadır. Özellikle milli parklar sahip oldukları çok çeşitli doğal, kültürel, jeolojik, tarihi ve arkeolojik değerleri ile ekoturizm açısından büyük öneme sahiptir (Demir ve Çevirgen, 2006).

Türkiye sulak alanlar bakımından Avrupa ve Orta Doğu'nun en zengin sulak alanlarına sahiptir. Sulak alanlar güzel manzarası, biyolojik çeşitliliği, kuş gözlemleme, yürüyüş ve benzeri aktiviteleri ile ekoturizm açısından önemli kaynaklardır (Demir ve Çevirgen,2006).

Flora fauna ve endemik türlerin konaklama açısından arzı geliştirilirken şu konulara dikkat edilmelidir (Çetin, 2001):

- Öncelikli olarak bölgede konaklamaya elverişli mevcut evler orjinali bozulmadan onarılmalı, turistlerin basit ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde doğaya uyumlu hale getirilmelidir.
- Hiçbir şekilde doğal dengeyi bozacak, görüntünün kalitesini azaltacak yapılaşmaya gidilmemelidir.
- Flora faunanın geliştiği yöredeki, köydeki, köy odaları kullanılmalı aşırı kapasite meydana getirmekten kaçınılmalıdır.
- Konaklama arzı her noktada değil, genel hatlar çizilerek sadece bazı noktalarda meydana getirilmelidir.
- Yapılarda kullanılacak malzeme kesinlikle doğa ile uyumlu olmalıdır. Örneğin, çimento, demir ve benzeri malzeme kullanımının yerine ahşap malzeme kullanılmalıdır.
- Yapılarda mimari açıdan bölgenin otantik yapısı yansıtılmalıdır.
- Tesis donanımında ekoturist talebinin özellikleri de dikkate alınarak lüks donanım yerine bazı temel ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmelidir.
- Tesislerin konaklama kapasitesinin genişliğinin yerine daha düşük kapasiteli üniteler meydana getirilmelidir. Ranza sistemi gibi ikiden fazla kişinin konaklamasına imkan tanıyan üniteler kurulmalıdır.
- Tesis konaklamasının mümkün olduğu noktalarda çadır ile konaklamaya uygun alanlar sağlanmalıdır.
- Turistik yöre içinde konaklama noktalarına ulaşımı sağlamak için çevreye zarar vermeden güvenli ulaşım imkanı sağlamalıdır.

7. DATÇA VE EKOTURİZM

Datça Yarımadası (Muğla) Türkiye'nin güney batısında yer almaktadır. Yaklaşık 65 km uzunluğunda, dar bir şerit halinde ve doğu-batı yönünde uzanan bir yarımadadır. Datça'nın bitki zenginliği antik çağlardan beri bilinmektedir. Knidos'un bir tıp merkezi olmasında bu özellik önemli bir rol oynamaktadır. İklim özellikleri flora zenginliğinin başlıca nedenidir. Datça'nın florası denilince kuşkusuz akla öncelikle badem gelmektedir. Datça bademi sadece Türkiye'de değil dünyada da en iyi badem olarak kabul görmektedir. Datça tüm Türkiye'nin badem üretiminin büyük bir bölümünü üretmektedir. Ocak ve şubat aylarında çiçeklemeye başlamaktadır. Devamında ise çağla şeklini almaktadır. Datça'da nurlu, akbadem, dedebağ, kababağ, sıra badem, diş badem diye badem çeşitleri üretilmektedir. Dış kabukları açıldıktan sonra toplamak için ise temmuz-ağustos aylarını beklemek gerekmektedir. Daha sonra toplanıp güneşte kurutulmaktadır. Zeytin de önemli bir üründür, özellikle Memecik cinsi zeytin yöreye özgüdür. Mor kekik, incir kekiği, peynir kekiği, bal kekiği, baharat kekiği gibi birçok kekik türü doğada kendiliğinden yetişmektedir. Karabaşotu, kekikle aynı aileden ama farklı kokulu bir bitki olan karabaş otuna makilikler arasında bol miktarda rastlanmaktadır. Adaçayı ise Datça'da da bütün kahvelerde çay olarak tüketilmektedir. Keçiboynuzu, halk arasında harup diye adlandırılmaktadır. Afrodizyak olarak bütün Akdeniz kıyılarında eski çağlardan beri bilinen bir ağacın meyvesidir. Eskiden tatlandırıcı olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Kapari ve karabiber, yemeklere lezzet katan bu iki bitki de yarımadada bolca yetişmektedir. Datça Hurması (Phoenix Theophrasti Greuter), yörede endemik olarak yetişen bitki türüdür. Datça Yarımadası'nda batı-doğu yönünde uzanan sıradağların kuzey ve güney yönlerinde iki ayrı yörede bulunmaktadır. Anemon ve değişik kır çiçekleri de zengin bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Baharın erken geldiği Datça'da her mevsim ayrı çiçek türleri görülebilir (http://www.datca.gov.tr).

Datça faunası her türden kara avcılığına sürekli olarak kapalıdır. Kuş türleri bakımından daha zengin olan yarımada memeli hayvanlar bakımından daha yoksul sayılmaktadır. Yaban keçisi ve boz ayı henüz neslini sürdürüyor olsa da sayıları oldukça azdır. Tilki, porsuk, vaşak, yaban domuzu, tavşan, sincap, oklu kirpi türleri daha çok görülebilir. Kuşlar yönünden ise oldukça zengindir. Datça ve Bozburun, yarımda karakterleri nedeniyle kuzey kesimleri ile güney kesimleri arasında bariz farklılıklar vardır. Yörede 167 karasal omurgasız, 110 balık türü, 4 iki yaşamlı türü, 27 sürüngen türü ve 45 memeli türü belirlenmiştir. 123 Kuş türü saptanmıştır. Bu türler içinde en sık rastlananlar karabatak, şahin, atmaca, doğan, kartal, keklik, çulluk, üveyik, kumru, alaca ağaçkakan, alakarga, ispinoz, serçe türleridir.

Deniz Canlıları ise İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü'nün yaptığı ve 2,5 yıl süren araştırmaya göre Datça'yı da içine alan Marmaris'ten Gökova'ya kadar olan alanda 457 tür deniz canlısı belirlenmiştir. Geniş deniz dibi ormanları, posidenya (Deniz eriştesi, karadan denize dönüş yapmış olan Akdeniz'e endemik çiçekli bir bitki) çayırları belirlenmiştir. Bu çayırlar ortamı sabitleyerek deniz canlılarını korumakta ve oksijen sağlayarak ekolojiye katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmada bölgede deniz canlıları türü bakımından en zengin bölge olarak da Datça Yarımadası çevresi öne çıkmaktadır. Denizlerde yapılan bilimsel araştırmalarda neslinin tükenmesi tehlikesi olduğu için koruma altına alınan orfoz, lagos gibi türlere de rastlanması iyi bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Açıklarda köpekbalığı türlerinin de bulunduğu denizde sardalye, mezgit, levrek, akya, barbunya, tekir, sinarit, mercan, karagöz, fangri, çipura, trakonya, orkinos, uskumru, kefal, iskorpit, kırlangıç ve daha birçok balık türü yaşamaktadır. Yenilebilen diğer deniz canlılarından ıstakoz, kalamar, karides, ahtapot, istiridye, böcek, mürekkep balığı diğer deniz canlılarını oluşturmaktadır. Dünya çapında nesli

ileri derecede tehlike altında olan Akdeniz Foku için yarımadanın bütünü uygun bir yaşam alanı olarak değerlendirilmektedir. 1993 yılından bu yana yapılan saha araştırması, Habitat inceleme ve gözlem çalışmaları sürdürülmektedir. Yarımadası'nın kıyılarının korunması bu açıdan da önem kazanmıştır. Türkiyeli Bambus arısı belki de binyıllardır bu topraklarda yaşamaktadır, Muğla yöresinde en çok da Datça'da bulunmaktadır. Bal arıları, sarıca arılar gibi türler 30-40 bin üyelik kolonilerden oluşurken Bambus arısı ailesi sadece 30-40 arıdan oluşmakta, bal yapmayan bu arılar çiçekten çiçeğe dolaşıp kendilerini doyurmakla yetinmeyip, çiçeklerin döllenmesine yardımcı olmaktadır. Çiçeğin poleni ile beslenmek için uzattığı hortumu diğer arılardan daha uzun olan bu arılar henüz açmamış çiçeğin içine hortumunu uzatarak polenini almaktadır. Bu şekilde dişi çiçeğe uğradığında onu döllemiş olmaktadırlar. Serada farklı zamanlarda açan çiçeklerin birbirini dölleyebilmesi açısından önemli bir gelişmedir (http://www.datca.gov.tr).

Datça Yarımada Florası 861 bitki türüne ait taksonlardan (canlıların sınıflandırılmasında, evrende alt türe kadar bir hiyerarşi içinde düzenlenmiş tüm birimlerin ortak adı) oluşmaktadır. Bu taksonların 25'i (%2,9) endemiktir (Tuzlacı, 2004).

SONUÇ

Dünya genelinde turizm hareketlerinin gün geçtikçe değişik destinasyonlara kaymakta olduğunu, özellikle yeni bölgeler ve alternatif turizm türlerine olan ilginin arttığını bu alandaki kuruluşların yıllık istatistiksel verilerine dayanarak söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Bunun bir sonucu olarak da turizm hareketlerine katılan insanlar tarafından, klasik kabul edilen turizm bölgelerine nazaran yeni bölgeler tercih edilmekte, yeni turizm ürünlerine olan talep artışı da buna paralel olarak gelişim göstermektedir (Kılıç ve Kurnaz, 2010: 51).

Flora fauna ve endemik türlerin zenginliği, ülkemize sayılamayacak kadar çok avantajlar sağlaması gerekirken, bu zenginliğin korunması büyük bir sorumluluğu da birlikte getirmektedir. Dünyada son yıllarda gün geçtikçe yaygınlaşan ortak düşünce biyolojik zenginliklerin o ülke yanında dünyanın tamamının da yararlanacağı canlı varlıklar olduğu ve bunların korunmalarının gerekliliğidir. İşte bu sorumlulukta görev alacak meslek gruplarından birisi turizm şirketleri ve doğa turizmi rehberleridir. Turist rehberlerinin bu zenginliğin yerli ve yabancı turistlere tanıtılması yanında bunların tahrip edilmeden korunması konusunda da önemli katkıları olacaktır. Bilindiği gibi son yıllarda bazı yerli ama özellikle yabancı turistler, deniz ve güneş ağırlıklı turizmi dışındaki turistik aktivitelere de ilgi göstermeye başlamışlardır. Daha çok ülkemizin batı yarısında ve kuzeyinde gerçekleştirilen doğa turizmi aktiviteleri son yıllarda ülkemizin doğu yarısındaki terör olaylarının sonlanması ile yurt çapında yapılır hale gelmiştir. Sonuç olarak dünya turizm hareketleri deniz kum güneş talebinden sıyrılarak diğer turizm türlerine doğru kaymaktadır. Küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin her gün azalması, insanların yoğun iş temposundan çıkma arzusu, insanları doğaya, doğal olanı aramaya, görmeye isteklendirmekte, bunun sonucu olarak da ekoturizm önemli bir turizm türü olarak gelişme göstermektedir.

Araştırma sonucunda, Datça flora-fauna ve endemik türlerinin zenginliği yörede ekoturizm yapılmasına uygunluk göstermiştir. Datça'nın sahip olduğu flora-fauna ve endemik çeşitlilik yörenin ekoturizme kazandırılması noktasında geniş bir ürün yelpazesi sunmaktadır. İsviçre'de sadece 1 endemik bitki türü bulunurken, Datça yarımadasında 25 türün tespit edilmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Toplam da ise 861 bitki türü Datça yarımadasında bulunmaktadır. Datça'da fauna olarak; 167 karasal omurgasız, 110 balık türü, 4 iki yaşamlı türü, 27 sürüngen

türü ve 45 memeli türü belirlenmiştir. 123 Kuş türü saptanmıştır. Denizlerde ise 457 tür deniz canlısı kayıt altına alınmıştır. Bu kadar zengin bir envanter yörenin ekoturizm destinasyonu olarak değerlendirilmesi için kayda değer bir arz kaynağı sunmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda Datça yerel halkına ve yörede yer alan işletmeler bazı önerilerde bulunulmaktadır:

- Öncelikle bu kadar zengin flora-fauna ve endemik tür çeşitliliği sahip yöre için koruma ve sürdürülebilir bir özellik kazandırma adına yerel halka ve işletmelere önemli görevler düşmektedir. Yörenin bu yönünün önemine vurgu yapan bilinçlendirme eğitimleri, konferansları yörede periyodik olarak düzenlemelidir.
- Yöre flora-faunası için bir envanter çalışması yapılmalı, bu envanter doğrultusunda koruma planları hazırlanmalıdır.
- Yörenin ekoturizm amacıyla kullanılması için seyahat acenteleri ve tur operatörleri ile görüşülerek, yöre için ekoturizm paket turları hazırlanabilir.
- Yöre birçok türden zengindir. Ekoturizm yanında ornitoloji (kuş gözlemciliği), bitki inceleme (botanik) turları, fotoğrafçılık, scuba-diving (donanımlı dalış) gibi tutku içeren turizm türleri yöre için planlanabilir.
- Yerel işletmeciler yörenin bu özelliklerini işletmelerinde tematik olarak değerlendirebilir. Örneğin; Bal satan işletmeler Bambus arısını işletme logosu olarak kullanabilir.
- Datça yöresi için en önemli turizm sorunlarından biri olan turizm sezonunun kısalığı, bu aktiviteler ile çözülebilir. Daha uzun turizm mevsimi yaratılabilir.
- Yörede flora-fauna temelli organizasyonlar yapılabilir. Örneğin, Datça yenilebilir bitki çeşitliliği tüm yıla yayılmış durumdadır. Bu sebeple yöre de Datça Ot Festivali gibi etkinlikler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

Çelik, K. (2017). Anadolu'nun Endemik Güzelleri, Journal of Awareness, 2(3): 541-544.

Çetin, İ. (2001). Turistik Ürün Çeşitlendirmesinde Ekoturizmin Yapısal Analizi ve Türkiye'de Geliştirme Stratejileri, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Davis, P., H. (1965). Flora of Turkey, Edinburg At The University Pres, Volume: 1, pp. 7-8, March, Edinburgh

Demir, C. ve Çevirgen A. (2006). Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, ss.131-139 Şubat, Ankara

Ekim, T. (2018). "Flora Fauna" Turizminde Gözler Türkiye'de, http://www.turizmdebusabah.com/haberler/%E2%80%98flora-fauna-turizminde-gozler-turkiyede-44.html Erişim Tarihi: 03.04.2018.

http://www.datca.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=11 Erişim Tarihi: 03.04.2018

http://www.tursab.org.tr/dosya/1021/02mtflora2_1021_1811.pdf Erişim Tarihi: 21.03.2018

http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/index.htm Erişim Tarihi: 21.03.2018.

https://www.ecotourism.org/book/who-are-eco-tourists Erişim Tarihi: 21.03.2018.

Kaplan, N. (2018). Türkiye'nin Endemik Bitkileri, http://www.turktob.org.tr/dergi/makaleler/dergi1/34-35.pdf Erişim Tarihi: 04.04.2018.

Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C. 2/2 ss. 93-114.

Kurdoğlu, O. (2001). "Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi", Orman ve Av, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Sayı 4, s: 4.

Phillips, A. (2002). Sustainable Tourism in Protected Areas, Guideliness for Planning and Management, The World Conversation Union.

Şirin, E. ve Ertuğrul, K. (2015). Büyük Eğri Dağı (Mut, İçel) Ve Çevresinin Endemik Bitkileri, Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 40: 50-58.

Turizm Bakanlığı (1999). Turizm Terimler Sözlüğü, Ankara.

Tuzlacı, E. (2004). Datça Yarımadası (Muğla) Florası Ve Bu Yörede Halkın Yararlandığı Bitkiler, 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, 29-31 Mayıs, Eskişehir**.**

World Tourism Organization. (2002). "Sustainable Development of Ecotourism Compilation of Good Proties, International Year of Ecotourism", Published by the WTO.

Weawer, D. (1998). Ecotourism, Craft Print Int. Ltd., pp. 78-82, Singapore